

Мр Маринко Савић
Републички педагошки завод Бања Лука, ПЈ Бијељина

Настава засновна на вербалном учењу – модел часа

Резиме

Због брзине, обима и структура друштвених промјена које се дешавају код нас, школа као гломазна институција са својим специфичностима није у стању да прати те промјене. Због тога се понекад и без довољне критичности одбацује "старо" а безусловно се прихвата "ново". То се нарочито односи на врсте наставе, наставне методе, наставна средства и слично. Сматрамо да и старе добро познате методе рада ако се заснују на провјереним научним теоријама могу бити итекако учинковите. То ће нам показати и припрема наставног часа која је осмишљена на основу Оусубелове теорије смисленог вербалног учења.

Кључне ријечи: повезивање старог и новог наставног градива, апстрактност, вербално излагање, истицање разлика.

Теоријска основа

Да бисмо могли да расправљамо, предлажемо или провјеравамо вриједност појединих дидактичких модела на којима је заснована организација наставе, потребно је да се осврнемо на основни циљ образовања. У дидактичкој теорији су позната два главна теоријска приступа овом питању – дидактички формализам и дидактички материјализам.

Најистакнутији теоретичари дидактичког формализма (Песталоци, Хербарт, Дистервег), сматрају да је задатак наставе да развије ученикове сазнајне способности и форме мишљења, а да се сузи обим садржаја, како би се програм свео само на ону грађу и предмете који ће највише помоћи учениковом менталном развоју.

Супротно од њх Спенсер је тражио да школа обезбиједи ученицима што већу количину знања која ће им практично користити. Њемачки педагог Ф. Дерпфелд је ту концепцију назвао дидактичким материјализмом.

До скоријег времена глобални циљ школе је био свестрани развој личности, а сада се све чешће истиче да "свестрани развој" треба да замијени рационалнији – цјеловит развој свих потенцијала дјетета до личног максимума, уважавајући индивидуалност и урођене склоности у сваком од аспекта развоја. Такво одређење циља је произвело бурну критику постојеће школске праксе којој се замјера да је усмјерена на замишљеног "просјечног" ученика, да је ученик у позицији објекта у процесу наставе и да је настава непримјерена највећем броју ученика. То је даље покренуло лавину радова, истраживања и теорија које су доказивале да треба уводити индивидуализирану наставу, наставу различитих нивоа сложености а нарочити значај се придаје интерактивном учењу и настави.

Није наша намјера да тврдимо супротно и да доказујемо погрешност нових покрета, иницијатива и идеја (напротив, сматрамо да су веома корисне), али нам је намјера и да укажемо да је свако одлажење у крајност штетно и да се многи сегменти традиционалне школе морају третирати као пожељни и учинковити. Нарочито у вријеме када се наставним средствима и различитим изворима сазнања придаје огромна важност, а новије наставне методе се недвосмислено фаворизују у односу на "старе", корисно би било показати да и добро познате

вербалне методе могу дати добре резултате. У ту сврху је од користи упознавање основа Оусубелове теорије смисленог вербалног учења.

Због тога износимо неке репрезентативне поставке Оусубелове теорије смисленог вербалног учења и на тим основама смо припремили наставни час који ћемо показати у виду припреме за наставни час из Природе за наставну јединицу Органи за варење.

Оусубелова теорија смисленог вербалног учења

Оусубел је представник когнитивне теорије учења, која се залаже за научно проучавање менталних збивања. Ментално збивање подразумијева стицање, прераду, складиштење и дозивање информација.

Основна карактеристика Оусубеловог смисленог вербалног учења је да се нова наставна грађа повезује са постојећим знањем. Дакле, учење је у великој мјери усмјерено на наставни садржај који треба да буде повезан у логичку и структурну цјелину. Оусубел се одлучно залаже за експозиторно поучавање, које обезбјеђује да ученици у високом степену разумију садржаје и да стичу способност уопштавања.

За боље учење и потпуније савладавање наставног садржаја у цјелини важни су организатори напретка – скуп идеја и појмова са којима треба упознати ученике прије него им се изложи ново градиво. Организатори напретка:

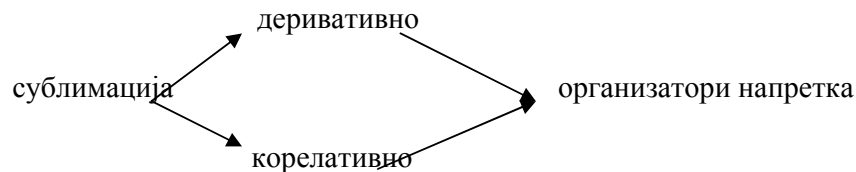
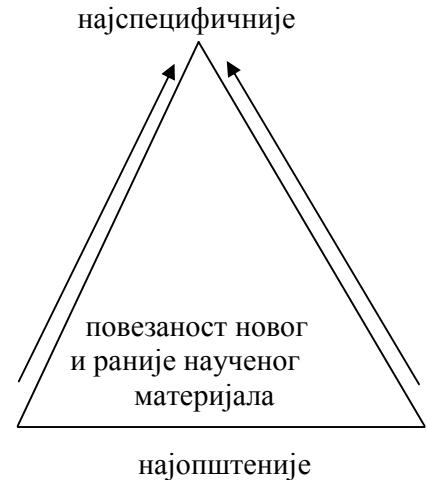
- излажу се прије часа,
- треба да у сјећање призивају претходно знање,
- излажу се на вишем нивоу апстракције него материјал који се презентује,
- они постижу јасну везу између претходног знања и лекције која треба да буде презентована.

Највећу корист од организатора напретка имају они ученици чије претходно знање није сигурно. Недостатак уводног понављања старог градива (како се обично чини) је што није довољно апстрактно и повезано са новим градивом.

Оусубел истиче и важност дискриминативности у процесу учења – да се нова грађа разликује од претходне. Ту тврдњу поткрепљује сазнањем да се неслични материјали дуже задржавају у сјећању. Дакле, боље је темељније објаснити разлике између претходног и новог градива, него сличности. То се најлакше и најбрже постиже вербалним излагањем (рецепција) уз адекватна наставна средства, јер би настава путем открића (за коју се између осталих залаже и Цером Брунер), одузела сувише времена, а резултати не би били импресивни.



рецепција: давање информација у готовој форми



ПРИПРЕМА ЗА НАСТАВНИ ЧАС ИЗ ПРИРОДЕ В РАЗРЕД

Датум:

Школа:

Разред: Пети

Предмет: Природа

Наставна тема: Човјек дио природе

Наставна јединица: Органи за варење

Тип часа: Обрада

Наставне методе: Вербална- објашњавање, причање, демонстративна

Облици рада: Фронтални, рад у пару

Наставна средства: Двије апликације, уџбеник, наставни листићи.

Наставна помагала: Табла, свеска, оловка

Очекивани исходи: Ученици ће знати шта су органи за варење, које су њихове карактеристике и функције, како се чувају, које су могуће опасности за обољење.

Провјера исхода: кроз презентацију у трећем дијелу и кроз разговор у петом дијелу.

УВОДНИ ДИО – око 5 минута

На прошлом часу смо говорили о органима за дисање. Наше знање се састоји у томе да можемо објаснити ријечи: органи за дисање, плућни мјехурићи, косеоник, угљен-диоксид, бијела крвна зрнца, смог, дуван, шума, кретање, игра,...

(показујем на апликацији, која представља човјеков организам, док говорим о органима за дисање)

ПРВИ ДИО – око 10 минута

Данас ћемо да говоримо о другим органима, који се разликују од органа за дисање, а чине дио организма – органима за варење. Као и органи за дисање и органи за варење не могу да раде сами за себе, него са осталим органима чине организм. Међутим, органе за варење можемо да посматрамо засебно, јер се разликују од осталих органа по мјесту и положају гдје се налазе, функцији коју обављају, начину заштите од болести (на првој апликацији показујемо изглед, положај и мјесто гдје се органи налазе). Док им показујем причам им о функцији коју обављају и описујем изглед.

На зид поставим другу апликацију, која изгледа овако:

ОРГАНИ ЗА ДИСАЊЕ	ОРГАНИ ЗА ВАРЕЊЕ
обезбјеђују кисеоник организму	обезбјеђују храниве материје организму
усна и носна дупља, душник, плућна крила	уста, језик, зуби, ждријело, желуцац, цријева
штети им: прашина, смог, дуван, некретање	штети им: хладна и врела јела, стара и бајата јела, нечистоћа, истоврсна храна
користи им: свјеж ваздух, кретање, игре, шума, излет	користи им: свјежа, топла и разноврсна јела, воће, поврће, чистоћа
шта је биологија и медецина	шта је биологија и медецина

Уз помоћ ове апликације и компарирајући са органима за дисање (истичући разлике), испричамо процес варења и назначимо најважније детаље.

ДРУГИ ДИО – око 10 минута

Ученике подијелимо на четири групе и подијелимо наставне листиће.

1. група: треба да разради (смислено објасни) ријечи – органи за варење;
2. група: треба да разради ријечи – почетак варења, варење, капилари, крв;
3. група: треба да разради ријечи – мушица, буђ, врело, ледено
4. група: треба да разради ријечи – воће, поврће, чистоћа, разноврсна храна

ТРЕЋИ ДИО – око 10 минута (повратна информација)

Ученици по групама презентују шта су урадили, а ми основно испишемо на табли.

ЧЕТВРТИ ДИО – око 5 минута

Допуномо оно што ученици нису запамтили или нашли у уџбенику, уз напомену на шта да посебно обратe пажњу – упоришне тачке.

ПЕТИ ДИО – око 5 минута

Ученици питају шта им није јасно и преписују са табле.

Изглед табле

Органи за варење

<u>органи за варење</u>	<u>процес варења</u>	<u>заштита органа за варење</u>
-зуби	- почиње у устима	- чиста храна
-језик	- наставља се у желуцу	- топла храна
-ждријело	- завршава у танком цријеву	- свјежа храна
-желудац	- капилари узимају хр. састојке	- разноврсна храна
-цријева		- редовни и умјерени оброци

ЛИТЕРАТУРА

1. Вилотијевић, М., (1999), Дидактика ИИ, Завод за уџбенике и наставна средства и Учитељски факултет Београд, Београд
2. Крнета, Д., (2006), Интерактивно учење и настава, Факултет за политичке друштвене науке, Бања Лука, Бања Лука
3. Јешић, Д., (2006), Наставник и оптерећеност ученика, Школска књига, Београд
4. Ћурчић, М., Новаковић, М., Пашалић, С., (2005), Природа, Завод за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево.